

YOKSULLUK KAVRAMININ “KARANLIKTA DANS” FİLMİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ ANALYSIS OF THE CONCEPT OF POVERTY THROUGH THE MOVIE “DANCER IN THE DARK”

Emre DOĞAN*

Öz

Yoksulluk, geçmişte olduğu gibi hala tüm dünyayı etkilemeye devam eden bir kavramdır. Gelir adaletsizliği ve eşitsizliklerin daha da derinleşmesiyle birlikte yoksulluk sadece az gelişmiş ülkelerin değil, gelişmiş ülkelerin de sorunu olmuştur. Yoksulluğun tanımlarında ve açıklamalarında, farklı ölçütlerin ele alınıp değerlendirildiği görülmektedir. Bireyin temel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli kaynaklardan yoksunluğu ve sosyal açıdan da topluma katılımı için gerekli araçlara erişememesi, yoksulluğun temel nedenleri arasındadır. Yoksulluk tarih boyunca farklı parametrelerin öne çıkması nedeniyle değişik boyutlarda incelenmiştir. Sinema filmleri ise geçtikleri, tarihi dönemin sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini yansıtabilen bir sanat dalı ürünüdür. Film analizleri, sosyal bilimler için kullanılan bir araç olagelmıştır. Bu açıdan, yoksulluk kavramı, Karanlıkta Dans Filmi üzerinden ele alınıp incelenmiştir. Filmde yoksullukla ilgili sahneler tematik alanlara ayrılarak analiz edilmiştir. Çalışmada öncelikle kavramsal çerçeve olarak yoksulluk kavramı açıklanmıştır. Daha sonra, filmle alakalı bilgiler ve filmin özeti ikinci bölümde yer almıştır. Son bölümünde ise filmin yoksullukla alakalı tespit edilen kavramlar üzerinden incelenmesi ve tematik analizi yapılmıştır. Yapılan film analizi sonucunda, yoksulluk gibi güncel ve önemli bir konunun hem genel hem de tematik alanlar açısından somut örnekleri vermesi çalışmayı anlamlı kılmaktadır. Bu açıdan sosyal bilimler kapsamında seçilen tematik alanların filmler üzerinden incelenmesinin teorik açıklamaların somut örneklerini barındırması önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Film Analizi, Kadın, Engellilik, Karanlıkta Dans

Abstract

Poverty is a significant term which is still affecting the whole world as it did before. Because of the increasing income inequality and injustice, poverty has become a problem not only in undeveloped countries but also in developed countries. Different criteria and approaches are used in different definitions of poverty. Main reasons of the poverty are deprivation of essential sources to meet basic human needs and lack of the necessary instruments to join society socially. Because of different parameters standing out throughout history, poverty is examined in different dimensions. Cinema film is a form of art where the sociocultural and economic characteristics of the period can be reflected. Film analyses are used as a tool in social sciences. In this article, the term of poverty is examined within the context of the film “Dancer in the Dark”. Scenes about poverty in the film are analyzed. Firstly, the definitions of poverty are explained and examined as a conceptual framework in the study. Then, information about the film and the summary of the film are given in the second section. In the chapter of

Article Info

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 24/06/2025

Kabul Tarihi: 04/09/2025

Atıf

Doğan, E. (2025). Yoksulluk Kavramının “Karanlıkta Dans” Filmi Üzerinden İncelenmesi. *Anasay*, 32, 342–362.

Research Article

Received: 24/06/2025

Accepted: 04/09/2025

Cite this article as:

Doğan, E. (2025). Analysis of the Concept of Poverty Through the Movie “Dancer in the Dark.” *Anasay*, 32, 342-362.

* Arş. Gör. Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Türkiye/İzmir, dogan.emre@deu.edu.tr. **ORCID ID** <https://orcid.org/0009-0009-8397-4321>.

conclusions, concepts about poverty in the film are mentioned, examined, and analyzed.

Keywords: Poverty, Film Analysis, Women, Disability, Dancer In The Dark

EXTENDED ABSTRACT

Although poverty is an age-old concept, it remains a global issue today. The first article of the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs) is titled “End Poverty,” emphasizing its significance. Currently, approximately 10% of the world’s population controls 70% of the total income, while a significant portion earns less than \$2 per day. According to the World Development Report by the World Bank, around 2.8 billion people earn less than \$2 per day, and 1.2 billion earn less than \$1 per day. In this context, the United Nations SDGs Special Report highlighted that as of 2023, over 4 billion people remain unprotected, and the number of people living in extreme poverty has reached 724 million. In general terms, poverty can be defined as an individual’s inability to meet basic needs, access resources necessary for biological survival, and fully participate in society. Similarly, the World Bank’s 1990 report defined poverty as the inability to attain minimum living standards. Literature provides various classifications of poverty, including absolute poverty, relative poverty, objective poverty, subjective poverty, and humanitarian poverty. Regarding the causes of poverty, there are two dominant perspectives: those attributing poverty to personal characteristics and those linking it to external, structural factors. Theories focusing on personal characteristics suggest that poverty results from individual traits, while structural theories emphasize economic conditions and income inequality.

In this study, document analysis, a qualitative data collection method, was employed. Relevant literature on poverty was also reviewed. Document analysis involves examining existing records and documents as data sources. Films, as cultural artifacts, can serve as valuable documents reflecting societal elements. In this context, the film *Dancing in the Dark* (2000), directed and written by Lars von Trier, was selected to explore the concept of poverty. Film analysis is a significant method in social sciences as it reflects the conditions of the era in which the films were produced. *Dancing in the Dark* was chosen for its exploration of poverty and related themes such as crime, disability, gender, and migration. The film was analyzed by categorizing scenes into specific thematic clusters.

Selma, the protagonist of *Dancing in the Dark*, is a disabled and impoverished immigrant living in America. She works in a factory to save money for surgery to prevent her son from inheriting her visual impairment.

The first theme is women and poverty. Women’s incomplete participation in employment and their traditional domestic roles are significant contributors to poverty among women. According to World Bank data, single mothers with children are among the groups most at risk of poverty. Selma’s struggle as a single mother working under harsh conditions and earning minimal income exemplifies this theme. The second theme is migration and poverty. The film reflects the push-pull theory of migration, where individuals move due to push factors like unemployment and lack of healthcare, and pull factors such as better job opportunities and living conditions. Selma’s migration and subsequent marginalization illustrate the relationship between poverty and migration, as well as the challenges of social exclusion and labeling. The third theme is crime and poverty. Poor neighborhoods often develop distinct socio-cultural structures, and residents are stigmatized as criminals. Labeling theory, which suggests that powerful societal groups stigmatize the less affluent as deviant, is evident in the film’s portrayal of Selma’s trial and conviction. The fourth theme is disability and poverty. Disabilities impose additional economic burdens, limiting employment opportunities and exacerbating poverty. Selma’s experiences reflect these challenges. The final theme is relative poverty, explored through Bill’s character. While Selma represents absolute poverty, Bill embodies relative poverty. Despite his steady income, Bill feels socially inadequate, leading him to commit theft. In conclusion, the thematic areas identified in the film align with theoretical explanations of poverty in literature.

This analysis demonstrates that films can serve as valuable documents for examining social concepts in the field of social sciences.

1. GİRİŞ

Yoksulluk geçmişte olduğu gibi günümüzde de pek çok insanı etkileyen küresel bir sorundur. Yoksulluğun nedenleri ve bununla mücadele yöntemleri de bu açıdan dönemlere göre farklılıklar göstermiştir. En genel anlamıyla yoksulluk; bireyin temel ihtiyaçlarını giderememesi ve biyolojik devamlılığı için gerekli kaynaklara erişememesi ile topluma karışamaması olarak tanımlanabilir. Yoksulluğun açıklanması ve giderilmesi konusunda literatürde ilk çalışmaların, yoksulluğu daha çok ekonomik araçlarla ele aldığı ve belli bir gelirden yoksunluk olarak açıkladığı görülmektedir (Mercan, 2016: 508). Bu açıdan ilk çalışmalarda daha çok mutlak yoksulluk kavramı üzerinden analizler yapılmıştır. Fakat yoksulluk kavramı; göreceli yoksulluk, kent yoksulluğu, kadın yoksulluğu gibi pek çok açıdan ele alınan geniş bir kavramdır. Artık günümüzde yoksulluk sadece ekonomik açıdan değil, bunun sosyal ve psikolojik yansımalarını da ele alan çalışmalarla tanımlanmaya çalışılmaktadır. Küreselleşmeye paralel olarak yoksulluğun da derinleştiği ve neo-liberal politikalarla sosyal desteğe gereksinim duyan bireylerin korumasız kaldığı görülmektedir. Aynı zamanda yoksulluk açısından, kadınların daha fazla olumsuz etkilere maruz kaldığı da söylenebilir. Kadınlar kadar, engelli bireylerde de yoksulluğun etkileri daha derin olabilmektedir. Bu açıdan, yoksulluk artık günümüzde psikolojik etkilerini de içeren kavramsallaştırmalarla ele alınmaktadır.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin ilk maddesini oluşturan “Yoksulluğa Son”, aslında günümüzde hala en önemli küresel sorunların başında yoksulluğun geldiğini göstermektedir. 2015 yılında ortaya çıkan ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri olarak 17 başlık belirleyen belgede, 2015 tarihi için 736 milyon insanın günlük 1,90 doların altında geçimini sağladığı ve bu kesimin temiz su, yiyecek ve barınma gibi temel gereksinimlerden yoksun olduğu belirtilmektedir (UNDP, 2024, s. 2). Belgede her ne kadar en yoksul bölgeler olarak Güney Asya ve Afrika ülkeleri sayılsa da küresel bir sorun olarak yoksulluk tüm dünyayı etkilemektedir.

Yoksulluk kavramının incelenmesi için 2000 yılında gösterime girmiş olan *Karanlıkta Dans* (Dancer In The Dark) filmi seçilmiştir. Film analizi, dönemin koşullarını yansıtmaya yönüyle sosyal bilimler açısından önem arz etmektedir. Bu açıdan ilgili filmin seçilmesinde önemli temel bazı noktalar vardır. Öncelikle filmin genel temasında yoksulluğun çeşitli boyutları net olarak tespit edilmiştir. Genel anlamda filmin, kadın, engellilik, göç ve suç kavramları ve doğrudan yoksulluk üzerinden yapılan göndermeleri, yoksulluk temasının hakim tema olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Temel olarak, filmin baş karakteri olan Selma’nın göçmen olarak Amerika’da yoksul bir hayat içerisinde olması ve görme engeli nedeniyle yoksulluğunun daha da derinleşmesi, filmin seçilmesi için önemli bir unsur olmuştur. Film bağlamında doküman analizi yapılmış ve filmin ilgili sahneleri, yoksulluk üzerinden ele alınıp analiz edilmiştir. Filmin yoksulluk üzerinden analiz edilmesi için sahneler, bu kavramlara göre kümelendirilmiştir/temalaştırılmıştır. Filmde özellikle yoksulluk olgusunun hissedilmesinin yanında tespit edilen ilgili kavramlar da ele alınmıştır. Yoksulluk üzerinden değerlendirilecek olan filmde baskın temalar belirlenmiştir. İlk olarak ana karakterin kadın olması ve onun yoksulluktan etkilenmesi açısından “kadın ve yoksulluk” teması seçilmiştir. İkinci tema, filmdeki ailenin göçmen olarak Amerika’da yaşıyor olmasından dolayı “göç ve yoksulluktur”. Filmdeki karakterin suçu olmamasına rağmen yoksulluktan dolayı özel avukat tutamaması üzerine gelişen olaylar nedeniyle üçüncü tema “suç ve yoksulluk” olmuştur. Selma karakterinin görme engelli olması ve bu engelinin yoksulluk üzerinden işlenmesi nedeniyle bir diğer tema “engellilik ve yoksulluktur”. Son tema ise aslında filmdeki ana karaktere göre daha varlıklı olan ama yine de kendini topluma katılma konusunda yetersiz hisseden Bill karakterinin incelenmesi nedeniyle “göreceli yoksulluk” olmuştur. Yöntem olarak çalışmada nitel veri toplamasına dayalı doküman analizinden yararlanılmış ve konuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Nitel araştırma verileri; görüşme, gözlem ve dokümanların toplanması gibi yollardan elde edilir. Bu verilerin analizinde ise içerik,

betimsel ve doküman analizi yöntemleri kullanılabilir. Doküman analizi yöntemi; belgelerin ve mevcut kayıtların sistemli bir şekilde veri kaynağı olarak incelenmesidir. İncelenecek dokümanlar, araştırmacının herhangi bir müdahalesi olmadan oluşturulmuş/kaydedilmiş metinler/kayıtlardır. Bu dokümanlar; reklamlar, sanat eserleri, mektuplar, filmler, senaryolar, toplantı tutanakları gibi pek çok materyali kapsayabilir (Kıral, 2020: 174).

2.YOKSULLUK KAVRAMI

Yoksulluk kavramı, tanımı, sebepleri ve ölçümü açısından pek çok farklı kritere göre değerlendirilmekte ve sonuçta farklı yoksulluk tanımlarıyla karşılaşmaktadır. Öncelikle yoksulluk kavramının farklı tanımları üzerinden analizlerinin yapılması, bu tanımlamalarda hangi ölçütlerin ön plana çıktığı konusunda bilgi verecektir. Kavram tanımları kadar, yoksulluğun nedenleri konusunda da kişisel veya yapısal sorunların incelenmesi önem arz etmektedir.

2.1. Yoksulluğun Tanımları, Yaklaşımlar ve Ölçümü

Yoksulluk kavramı üzerinde yapılan tanımlar, zamana ve bakış açılarına göre farklılıklar gösterebildiğinden dolayı hem pek çok farklı yoksulluk tanımı oluşmakta hem de tam bir görüş birliği bulunmamaktadır. Yoksulluk tanımı için atılan temellerin özellikle mutlak yoksulluk üzerinden yapıldığı ve başlangıcının da 1800'lerin sonlarında İngiltere'de yapılan çalışmalarda olduğu görülmektedir. Yoksulluk kavramından ilk kez 1870 yılında İngiltere'deki İlkokullar Yasası'nda bahsedilmiştir. Bu yasaya göre eğitim masraflarını giderecek geliri olmayan ailelerin belirlenmesi için çalışmalar İl Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından yapılmış ve yoksulluk ile ilgili ilk çalışma başlatılmıştır (Şenses, 2009: 108). Globalleşme süreci ise yoksulluğun hem daha artmasına hem de daha görünür olmasına neden olmuştur (Oktik, 2008, s. 21).

Literatür açısından yoksulluğun bir kavram olarak tanımlaması ise 1901 senesinde Rowntree tarafından yapılmıştır ve ona göre yoksulluk kişinin elde ettiği gelirin biyolojik olarak varlığını devam ettiremeyecek kadar alt seviyede olmasıyla ilişkilendirilmiştir. Bu tanıma göre kişi, biyolojik varlığının devamlılığı için gerekli olan giyim ve yiyecek gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamamakta ve yoksul olarak kabul edilmektedir (Taşar ve Yaşar, 2019, s. 121). Bu ilk tanımlamanın aslında sadece temel ihtiyaçların yoksunluğu olarak daha çok mutlak yoksulluk üzerinden tanımlanmış olduğunu söyleyebiliriz.

Literatürdeki diğer önemli tanımlara bakacak olursak; ilk olarak yoksulluğun belli bir asgari kabiliyetin karşılanamaması durumu olarak tanımlanırken, bir diğeri; özel tüketimin kişi başına belli bir düzeyin altında kalma durumu olarak açıklamaktadır. Bir diğer tanım ise, bireyin kendini tatmin edeceği ve temel ihtiyaçlarını giderebileceği gelirden uzak olması olarak yoksulluk açıklanmaktadır. Dünya Bankası 1990 tarihli yoksulluk tanımına göre; yoksulluğun en genel olarak kişinin asgari yaşam standardına erişememesi olarak açıklandığını görmekteyiz (Taşar ve Yaşar, 2019, s. 121). Yine Dünya Bankası'nın 2000 yılındaki açıklamasına göre yoksulluk; yiyecek, sağlık, barınma ve eğitim gibi kişinin temel özgürlükleri olan ihtiyaçlarını elde etmekteki yoksunluğu olarak ele alınmaktadır. Bu temel ihtiyaçlardan yoksun olan ve bunları elde edememiş olan bireylerin doğal olarak ekonomik krizlere ve hastalık gibi durumlara karşı savunmasız ve güçsüz olduğu kabul edilmektedir. Yoksulluk tanımlarından bir diğeri de kişinin toplum içerisinde yükümlülük ve rollerini yerine getiremediği, toplumla kaynaşması için gerekli olan kaynaklardan yoksun olmasıdır. İnsanın toplumsal bir varlık olmasından dolayı, eğitim, sağlık, barınma ve sosyokültürel gibi koşulları elde etmesi aslında onun toplumda var olması için birer gerekliliktir (Ak, 2019, s. 17).

Çeşitli farklı tanımlar olsa da literatürde mutlak yoksulluk, göreceli yoksulluk, insani yoksulluk, objektif yoksulluk ve subjektif yoksulluk olarak temel yoksulluk sınıflandırmaları mevcuttur. Mutlak yoksulluk; aslında yoksulluğun kişinin en temel ihtiyaçlarından yoksunluğu olarak ele alan ve daha çok ekonomik bir bakıştan yoksulluğu açıklayan bir yaklaşım olarak kişinin hayatını devam ettirebilmesi için ihtiyaç duyduğu temel tüketim düzeyine erişememesi olarak yoksulluğu tanımlamaktadır. Mutlak yoksulluk bu yüzden bireyin elde ettiği gelirinin

temel ihtiyaçlarını gidermesi için gerekli olan miktarın altında olması ve en alt seviyeden refah düzeyinin bile sağlanamamasıdır. Daha çok ekonomi temelli bir yaklaşımla ele alınan mutlak yoksulluğun seviyesinin belirlenmesinde kullanılan unsurlar arasında; aile büyüklüğü, en alt seviyeden kişinin ihtiyaçlarını ifade eden mal ve hizmetler ve bu ifade edilen mal ve ihtiyaçların fiyatları sayılabilir. Bu unsurların birleşimi ve hesaplanması sonucunda belli bir para miktarı tespit edilip, kişinin gelirinin bu para miktarının altında veya üstünde olmasına göre kişinin yoksul olup olmadığı ifade edilir (Öztürk ve Çetin, 2009, s. 2666). Mutlak yoksulluk fiziki varlığın devamı için gereken temel ihtiyaçlara erişim olarak ele alındığı için, ülkelerin sosyo-kültürel veya ekonomik durumlarına bakılmaksızın küresel ölçüde bir yoksulluk sınırı belirlenebilmektedir (Yıldırım, 2019, s. 19). Dünya Bankası verilerine göre yüksek gelirli ülkeler için asgari mutlak yoksulluk sınırı günlük 25 dolar, düşük gelirli ülkeler için 2,15 dolar ve orta gelirli ülkeler için ise 6,85 dolar olarak belirtilmiştir (World Bank, 2024, s. 1). Bu ölçümde kalori hesaplaması üzerinden de kişinin yoksulluğu ifade edilebilir. Buna göre ise, gelişmiş ülkeler için günlük kalori sınırı 3390, az gelişmiş ülkeler için 2070, gelişmekte olan ülkeler için ise 2480 olarak belirlenmiştir (Ak, 2019, s. 18). TÜİK verilerine göre yetişkin bir birey için günlük gerekli olan en az kalori miktarı ise 2100 olarak belirtilmiştir (TÜİK, 2008, s. 12).

Diğer yaklaşım olan görelî yoksulluk ise; birey veya hane halkının ortalama geliri ile bireyin içinde yaşadığı toplumun ortalama geliri arasındaki farka dikkat çekmektedir. Yani görelî yoksullukta yoksul olarak kabul edilen kişi veya hane halkı ile bulundukları toplumda ortalama bir gelir elde eden bireyler arasında sahip oldukları gelir kaynaklarının farklılığı önemlidir. Görelî yoksulluk için önemli olan bu farklılık, tüketim ve harcamalar açısından bireyler arasında bir eşitsizlik olduğunu belli etmektedir (Taşar ve Yaşar, 2019, s. 122). Diğer bir deyişle, toplumun mevcut yaşam standartlarının altında olan ve bu standarda erişmekten yoksun olanlar yoksul olarak değerlendirilmektedir. Görelî yoksullukta kişilerin sosyal yaşama girmelerinin parasal hesabı yapıldığı için yoksulluk kişilere ve ülkelere göre farklı düzeylerde çıkabilmektedir (Mercan, 2016, s. 510). Bu açıdan kişisel anlamda bir kişinin az gelir elde etmesi olarak ifade edilebileceği gibi toplumsal olarak da bireyin toplumdaki ortalama gelire sahip bireylerden daha az sosyal hayata katılması olarak ifade edilebilecektir.

Mutlak yoksulluk ve görelî yoksulluğun karşılaştırılmasında ortaya çıkan ilk sonuç; mutlak yoksulluğa göre bir ülkede hiç yoksul olmayabileceken, görelî yoksulluğa göre bir toplumda yoksul illaki olacaktır (Şenses, 2009, s. 92). Çünkü yoksulluğu bir eşitsizlik üzerinden tanımlayan ve toplumun ortalama geliri altında kalan kişileri yoksul olarak tanımlama eğilimi içerisinde olan görelî yoksulluk, aslında gelir adaletsizliği üzerinden tanımlanmakta ve bu eşitsizliğin olmaması zor görünmektedir.

UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) tarafından tanımlanan bir diğer yoksulluk ise insani yoksulluk kavramıdır. İnsani yoksulluk aslında temelde “yapabilirlik” yaklaşımından yararlanmıştır. Buna göre sadece gelir miktarı ile yoksulluğun açıklanması yetersiz bir yaklaşım olacaktır ve yoksulluğun yapabilirlik üzerinden değerlendirilmesi daha doğru olacaktır. Sen’e göre önemli olan, olumsuz durumlardan kendini koruyup, yoksulluk riskine karşı hareket alanının genişletilmesidir (Aktaran Ak, 2019, s. 19). İnsani yoksulluk yaklaşımında, yoksulluk salt ekonomik bir durum değil, insani boyutları olan bir durumdur. Bunun için sadece temel ihtiyaçlara gereksinim değil, sosyo-kültürel ihtiyaçlara olan gereksinimler de önemlidir. İnsani yoksulluğa göre bahsedilen bu temel insani gereksinimler; yaşam süresi, beslenmenin boyutu, özellikle önlenabilir olan hastalıklara yakalanıp yakalanmama, çocuk ve annenin sağlığı ve okuryazarlıktır. İşte sayılan bu temel insani yeteneklerin azalması veya kısıtlı olması insani yoksulluk, yani yoksulluğun insani boyutudur. İnsani yoksulluk açısından hesaplanan yoksulluk indeksi; sağlık, refah ve eğitim standartları üzerinden yapılmaktadır ve bunlar sağlıklı ve tatminkar bir yaşam süresi, bilgi edinme ve uzun bir hayat sürmek için gerekli kaynaklara ulaşmakla ilişkilidir. Böylece insani yoksulluk tanımında gelir fonksiyonundan öte, bireyin toplum içindeki öz saygı, beceri ve fiziksel yetenekleri gibi fonksiyonlar ön plandadır (Mercan, 2016, s. 509). Bahsedilen bu indeks gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler için ayrı ayrı

hesaplanmıştır. Belirlenen kriterlere göre gelişmekte olan ülkelerde kırk yaşın altında bir yaşam süresi, kabul edilebilir bir yaşam standardına erişemeyenler ve okuma yazma bilmeyenlerin oranından oluşur ve bunlar yoksul olarak kabul edilir. Gelişmiş ülkelerde ise yaşam süresi açısından altmışın altında olanların oranı, fonksiyonel cahillik olarak OECD tarafından belirlenen oran ve uzun süre işsiz kalanların oranı hesaplanır (Gündoğan, 2008, s. 44).

Yoksulluk yaklaşımlarından bir diğeri ise objektif-sübjektif yoksulluk ayırımıdır. İlk olan objektif yoksulluk yaklaşımında, yoksulluk, bireylerden bağımsız bir olgu olarak ele alınır. Önemli ve gerekli olan tek şey, bireyin temel gereksinimlerini karşılayıp karşılayamamasıyla alakalıdır. Buna göre matematiksel bir yoksulluk sınırı vardır ve bunun altında kalan herkes yoksul olarak ifade edilir. Objektif yoksulluğun tam tersi olarak ifade edilen sübjektif yoksullukta ise, yoksulluk bireylerin algıları üzerinden analiz edilmektedir (Işkın, 2019, s. 219). Bireyin kendini yoksul olarak hissedip hissetmemesi üzerinden yapılan kavramsallaştırmada yoksulluğun çalışılması için çok geniş kapsamlı anket çalışmaları gerekmektedir. Fakat bu kadar değişken ve farklılık gösterebilecek bir yoksulluk çalışmasının zorluğu nedeniyle bu yaklaşım çok da tercih edilmemiştir. Genel olarak kullanılan kalori hesabı üzerinden yapılan yoksulluk tanımlamaları bu açıdan kişilerin farklı zevk ve tercihleri ile tatmin olma düzeylerini hesaplamaya yönelik olan sübjektif yoksulluk yaklaşımından farklılaşır (Aktan ve Vural, 2002, s. 44).

Yoksulluğun tanımlanması kadar ölçülmesi de oldukça zor ve karmaşıktır. Bu karmaşıklığın temel sebepleri ise özellikle yoksulluğun ülkelere göre farklılık göstermesi ve zamana göre de değişmesidir. Fakat yoksulluğun ölçülmesi için tespit edilmesi gereken ilk iki şey; yoksulluk sınırının tespit edilmesi ve kimlerin yoksul olarak kabul edileceğinin belirlenmesidir. Yoksulluk sınırı; kişi veya hane halkının ellerindeki kaynakların belirlenmiş bir gelir-tüketim seviyesi ile sınırlandırılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoksulluk sınırıyla ilgili önemli iki husus ise; bu sınırın bireysel mi yoksa hane halkı üzerinden mi belirleneceği ve ailenin büyüklüğüdür.

İki farklı yoksulluk ölçüsünden bahsedebiliriz. İlk olan “doğrudan yoksulluk ölçümü” yaklaşımına göre kişinin erişemediği temel ihtiyaçlar direkt gözlemlenir ve ortaya çıkan tablo ile normatif durum mukayese edilir. Doğrudan yaklaşım aslında yoksulluğun boyutunu ortaya çıkaran bir yaklaşım olarak karşımıza çıkar. İkinci yaklaşım olan “dolaylı yoksulluk ölçümünde” ise kişinin sahip olduğu kaynaklar ile kişinin temel gereksinimlerini karşılaması için erişmesi gereken kaynaklar arasında bir mukayese yapılır. Bu yaklaşım ise yoksulluğun boyutunu ölçmekle birlikte aslında yoksulluğun yoğunluğunu da ölçmektedir (Aktan ve Vural, 2002, s. 18).

2.2. Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluğun nedenlerini bireylerin kendi kişisel özelliklerinde veya iradesi dışındaki yapısal nedenlerde arayan yaklaşımlar mevcuttur. İlkine göre, kişi kendi yetersizlikleri nedeniyle yoksuldur ve bir nevi bu yoksulluğu hak etmiştir. Yoksullukla ilgili öncü çalışmalara bakıldığında da her ne kadar yoksulluğun hak edilmişliğine vurgu yapmasa da yoksulluğun bir kader olduğunun savunulması nedeniyle (Oktik, 2008, s. 27) kavram bireyselleştirilmiştir. İkincisine göre ise, yoksulluğun nedenleri iktisadi politikalar ve ücretlerin seviyesi gibi daha çok yapısal düzende aranmaktadır. Fakat biz yine de genel olarak yoksulluk nedenlerine bakacak olursak ilk neden ekonomik büyüme durumu ve gelirin dağıtılması konusudur. Bu açıdan gelirin eşitsiz dağılımı temel olarak yoksulluğun nedenidir ve bu eşitsiz dağılım daha çok az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin yapısal durumlarında meydana gelmektedir. Bir diğer neden ise demografik unsurlardır ve bunlar; göç, nüfus baskısı ve hane halkının özelliklerini içermektedir. Özellikle Afrika ülkelerinde yapılan araştırmalarda yoksulluğun hızlı nüfus artışıyla ilişkilendirildiği görülmektedir. Fakat istatistiksel çalışmalar bu iki kavram arasındaki ilişkinin çok da sağlam olmadığını söylemektedir. Bir diğer neden olan iş gücü piyasası ise daha çok işsizlik üzerinden analiz edilip neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoksulların büyük çoğunluğunun işsizlik veya eksik istihdamla karşılaştıkları söylenebilir. Aslında yoksulluğun işsizliğe, işsizliğin

de yoksulluğa doğrudan olan etkisi, bu iki kavramın bağlantılı olduğunu gösterir. Bir diğer neden olan dışsal etmenler ise bireyin veya hane halkının karşılaştıkları şoklardır ve bunlar dışlanma, ayrımcılık gibi olumsuz olaylardan oluşmaktadır (Taşar ve Yaşar, 2019, s. 123-124).

Yoksulluğun boyutları açısından dünyadaki durumu değerlendirilecek olursa, genel anlamda neo-liberal politikalar ve küreselleşmenin tüm ülkeler için refah ve zenginlik açısından pozitif bir etki bırakacağı ve serbest piyasanın gelir adaletsizliğini bitirip adil bir dağıtımın olacağına dair söylemler, 1990'lerden itibaren mevcut durumun daha da kötüleşmesiyle sonuçlanmıştır. Bu dönemde gelişmiş ve az gelişmiş ve/veya gelişmekte olan ülkeler arasındaki fark daha da açılmış, yoksulluk daha da derinleşmiş ve gelir adaletsizliğine bağlı olarak bölgeler arasındaki dengesizlikler de yükselmiştir. Genel anlamda bazı ülkelerin daha da zenginleşmesine neden olan bu politikalar, dünyanın diğer uçlarında ise açlık, eğitimsizlik ve yoksullukla sonuçlanmıştır. Bu dönemde uygulanan politikalarla birlikte refah devleti politikalarının terk edilerek sosyal açıdan bireylerin ekonomik durumlara karşı korumasız kalması ve özellikle işsizlikle yüzleşmeleri, yoksulluğun daha da derinleşmesine neden olmuştur (Gürses, 2007, s. 60-61).

Literatürde genel anlamda, yoksulluğun insanlık tarihi kadar eski olduğu belirtilse de günümüzdeki yoksulluk çalışmalarında kapitalizme ağırlık verenler çoğunluktadır. Bu bakış açısına göre kapitalist düzen ve rekabetçi ortamla birlikte emek verimliliği, sanayileşme hızı ve nüfus artmakta ve yoksulluk buna göre şekillenmektedir (Ak, 2019, s. 17). Kapitalizmle yaşanan bu dönüşümün bir diğer boyutu ise eskiden yoksullukla mücadelenin sadaka ve parasal yardımla olabileceği inancının artık günümüzde yitirilmesidir. Yoksulluk algısındaki bir diğer değişim ise yoksulların bulaşıcı hastalık ve suç başta olmak üzere olumsuz ve dışlayıcı tavırlarla anılmaya başlanmasında karşımıza çıkmaktadır.

Dünya Geliştirme Raporu (2000, s. 295), Dünya Bankası'nın yoksulluk için ayırdığı bir rapordur ve rapora göre dünyada yaklaşık 2,8 milyar insan 2 doların altında günlük kazanç elde etmektedir. 1,2 milyar insan ise günlük 1 doların altında gelir elde etmektedir. Küreselleşme ve neo-liberal politikalara geçiş dönemi olarak ele alınabilecek 1985 ve 1998 yılları arasında Orta Asya ve Avrupa ülkelerinde günlük 1 dolardan az gelir elde eden kişi sayısı tam yirmi kat artmıştır. Aynı artış Güney Asya ülkelerinde de yaşanmış ve 1 dolar altında günlük kazanç elde edenlerin sayısı yaklaşık elli milyon artmıştır (World Bank, 2000, s. 295). Yine bu rapora göre, en gelişmiş yirmi ülkenin toplam geliri, en yoksul yirmi ülkenin toplam gelirinden otuz yedi kat daha fazladır (World Bank, 2000, s. 296). Bu açıdan bakıldığında bahsedilen farkın gün geçtikçe arttığını da söyleyebiliriz.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Özel Raporu 2023'te ise, Covid-19 salgını sonrası sosyal devlet ve sosyal koruma kapsamı genişlemiş olsa bile 4 milyardan fazla insanın hala korumasız olduğu, 2020 yılı için aşırı yoksulluk içinde yaşayan nüfusun 724 milyona ulaştığı raporlanmıştır (UNDP, 2023, s. 12). Hedef kapsamında ise 2030'a kadar yoksulluk oranının yarıya indirilmesi, ekonomik kaynaklara eşit erişim, finansal hizmetlere eşit erişim, yoksul ve dezavantajlı grupların iklim başta olmak üzere küresel sorunlara karşı direncinin artırılması, uluslararası işbirlikleriyle yoksulluk açısından kapsayıcı politika ve araçların belirlenmesi ve hızlandırılmış yatırım desteklerinin oluşturulması belirlenmiştir (UNDP, 2023, s. 2).

3. ÇALIŞMANIN ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu araştırma, Lars von Trier'in yazıp yönettiği, *Karanlıkta Dans* (Dancer in The Dark, 2000) filminin yoksulluğun çeşitli boyutları üzerinden incelenmesi ve analizine dayanmaktadır. Film, 2000 yılında gösterime girmiştir. Araştırmada nitel veri toplamasına dayalı doküman analizinden yararlanılmış ve konuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Doküman analizi yöntemi; belgelerin ve mevcut kayıtların sistemli bir şekilde veri kaynağı olarak incelenmesidir ve filmler de bu açıdan belge niteliği taşımaktadırlar (Karasar, 2007, s. 183).

Araştırma için bu filmin seçilmesindeki neden, filmdeki pek çok olayın ve durumun, yoksulluk ve yoksullukla ilişkilendirilen konularla bağlantılı olması ve yoksulluğun bu durumlar üzerinden analiz edilmesinin uygun olmasıdır. Bu açıdan öncelikle konuyla alakalı yoksulluk literatürü taranmış, literatür okumasından sonra filmde özellikle yoksullukla ilgili sahneler tespit edilmiştir. Bu sahnelerin tespiti sonrası, bunların yoksullukla ilişkilerinde temalar seçilmiş ve bu temalar üzerinden film analiz edilmiştir.

Filmlerin, konu edindikleri dönemlerin ekonomik, politik, sosyal ve kültürel özelliklerini göstermeleri açısından sosyal bilimler için analizleri önemlidir. Bu açıdan sosyal bilimlerde toplumun özellikleri ve unsurları açısından yoksulluk, göç, savaş gibi olayların toplumdaki etkilerini yansıttıkları için film analizleri yapılmaktadır. Yoksulluk ve göç de başta olmak üzere, filmler çekildikleri ve konu edindikleri zamanın özelliklerine ve toplumsal yapılara ışık tutmaktadır (Turgut, 2019, s. 108).

Sinema filmleri, görsel ve işitsel olmaları açısından etkili bir iletişim aracı olarak tanımlanabilir. İnsanlar üzerinde büyük etkiler bırakabilen filmler, aynı zamanda uzun vadede siyasal ve ideolojik etkiler de barındırabilirler. İzleyiciler bu iletişim türünde her ne kadar edilgen bir konumda da bulunsa, kendi hayatından veya o dönemden kendine yakın hissettiği durum ve olaylarda kendini kişilerin yerlerine koyabilirler (Yıldırım, 2017, s. 123).

Bu çalışma kapsamında ele alınan Karanlıkta Dans filminde, ana karakterin yoksulluk ve engellilik dezavantajlarıyla baş etmesi ve göç ile suçun yoksulluk kavramı üzerinden ele alınışı nedeniyle aslında hem toplumsal hem de bireysel ön yargılar yansıtılmaktadır.

Film 140 dakikadan oluşmaktadır. Film, müzikal ve melodram gibi türlere dayansa da Dogma 95 akımı ve Avrupa sanat sinemasına da dayanmaktadır (Doğaner, 2022, s. 843).

Tablo1. Filmin Künyesi

Filmin Adı	Dancer in The Dark (Karanlıkta Dans)
Yönetmen	Lars von Trier
Senarist	Lars von Trier
Oyuncular	Björk, Catherine Deneuve, David Morse, Peter Stormare, Jean-Marc Barr ve Joel Grey
Tür	Drama, Müzikal, Suç
Ülke	Danimarka
Süre	140 Dakika
Dil	İngilizce
Gösterim Tarihi	2000

Yönetmen ve aynı zamanda senarist olan Trier, filmleriyle seyircinin rahatsız edilmesini ve huzursuz olmalarını amaçlamaktadır. Filmlerini bu ana temeller üzerinden kuran yönetmen, bu açıdan imajlarını insan doğası üzerinden kurar. Filmlerinde seyircinin sorunları algılaması, toplumsal ve kişisel sorular sorması beklenir. Genel olarak filmlerinde, insanların normal olarak gördükleri duygu ve davranış kalıplarının olmadığı ve sınırları zorlayan karakterlerin odakta olduğu görülür. Toplumsal olarak ahlak dışı olarak nitelendirilecek durumlar ön plana çıkar ve

asında görmediğimiz sorunların derinlemesine analizinin yapıldığı görülmektedir (Güntay, 2018, s. 95).

4. KARANLIKTA DANS FİLMİNİN KONUSU

Trier'in "Altın Kalp Üçlemesi" adını verdiği ve ilk iki filmi *Dalgaları Aşmak* (1996) ve *Budalalar* (1998) olan serinin son filmi *Karanlıkta Dans*, üst anlatıda kötü bir dünya tarafından boğulmuş iyi bir kadının anlatısıdır. Film, 1940'ların Amerika Birleşik Devletleri'nde geçmektedir. Filmde yoksulluk kavramı göze çarpmaktadır ve filmin baş karakteri olan Selma karakteri ve oğlu, Çekoslovakya'dan ABD'ye göçmüş göçmenlerdir. Göçlerinin nedeni, Selma'nın giderek ağırlaşan ve kalıtsal olan görme kaybının oğluna da aktarılacak olması, Amerika'daki ameliyat ve iş imkanıdır. Selma ve oğlu, polis memuru olan Bill ve eşinin evlerinin bulunduğu arazideki bir karavanda kötü koşullar altında yaşamaktadırlar. Selma, ağır koşullar altında ve görme yetisini giderek kaybetmesine rağmen fabrikada çalışmakta ve zar zor kazandığı az miktarda parayı oğlunun göz ameliyatı için biriktirmektedir. Yoksulluk ve engellilik gibi iki türden de bir dezavantaja sahip olan Selma, temel ihtiyaçlarından olduğu kadar, sosyal hayattan ve kültürel öğelerden de mahrum ve yoksun kalmaktadır. Tek tutkusu olan müzik ve müzikallerden, bu dezavantajları nedeniyle uzak kalmaktadır. Selma, kötü ve tehlikeli koşullar da olsa daha fazla para biriktirebilmek için vardiyalara kalmakta ve evde de ev işi yaparak ek gelir elde etmeye çalışmaktadır. Selma'nın yoksulluk nedeniyle mevcut fabrika işi, onların geçimlerine ancak yetmekte ve giderek görme yetisini kaybetmesi hayatını kötü etkilemektedir. Selma'nın tüm zorluklarla kazandığı ve biriktirdiği para, görece onlardan daha varlıklı olmalarına rağmen, göreceli yoksul olan ev sahibi Bill tarafından çalınmaktadır. Selma'nın parayı Bill'in çaldığını anlaması sonrasında aralarında geçen kavga ve Bill'in Selma'yı tehdit etmesiyle Bill, Selma ile aralarında geçen boğuşma sonucunda ölür. Bill bir polis memuru olması, toplumsal statüsü ve Selma'nın da göçmen olması nedeniyle suç, suçsuz olmasına rağmen Selma'nın üzerinde kalır. Zaten filmin mahkeme sahnesinde; Selma'nın görme engelli olması, yoksul olması ve göçmen olması üzerinden suçu onun işlemiş olduğu ön yargısı tüm jüriler tarafından paylaşılır ve bu paranın zaten onun olmadığı sonucuna varılır. Tutuklandıktan sonra kamu tarafından atanan avukatın yeterli olmadığı ve özel olarak avukat tutmak için parası olmayan Selma'nın idam cezasına mahkum edildiği görülmektedir (Trier, 2000).

Filmde, temiz kalpli ve dürüst olan Selma karakterinin, yoksulluk ve engellilikle baş etmek ve sisteme eklemleşmeye çalışmakla birlikte tüm olumsuzlukların içinde düşmesi üzerinden bir anlatı vardır. Yoksul olması nedeniyle kendi biriktirdiği paranın onun olduğuna kimse tarafından inanılmamakta ve sonuçta idam cezasına çarptırılmaktadır.

Filmde yoksulluk üzerinden pek çok kavramın analizi yapılmıştır. Bunlar; göç ve yoksulluk, suç ve yoksulluk, engelli ve yoksulluk, kadın yoksulluğu ve göreceli yoksulluktur. Filmin konusu ve karakterin içinde bulunduğu durumlar bu kavramların analizi ve yoksullukla bağlantısı için uygun bulunmuş ve sahneler konulara göre ayrılıp analiz edilmiştir.

5.YOKSULLUK KAVRAMININ KARANLIKTA DANS FİLMİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Karanlıkta Dans filmi üzerinden yapılacak yoksulluk analizinde Tablo 2'de belirtilen sahneler üzerinden değerlendirmelerde bulunulacaktır. Bu bölüm ve ilerleyen alt başlıklarda, öncelikle yoksulluğun tematik alanlarıyla ilgili literatürde bulunan açıklamalara bakılacak, daha sonra ise o tematik alanla ilişkilendirilmiş sahnelerin analizi yapılacaktır.

Tablo 2. Yoksulluk Üzerinden Analiz Edilecek Sahneler

Yoksulluk Üzerinden Analiz Edilecek Temalar	Filmdeki İlgili Sahne Zamanları
---	---------------------------------

<i>Kadın ve Yoksulluk</i>	12'.03", 14'.20", 23'.12", 45'.11"
<i>Göç ve Yoksulluk</i>	13'.11", 22'.30", 90'.30", 91'.32"
<i>Suç ve Yoksulluk</i>	08'.14", 62'.02", 66'.03", 74'.15", 92'.15"
<i>Engellilik ve Yoksulluk</i>	06'.01", 16'.02", 21'.25", 28'.22", 28'.22", 30'.16", 52'.13"
<i>Görelî Yoksulluk</i>	20'.08", 31'.10", 64'.17"

5.1. Kadın ve Yoksulluk

Tablo 2’de kadın yoksulluğuyla ilişkili sahnelerden ilk olarak 12’.31’’e bakacak olursak; bu sahnede Selma zaten çalışmakta olduğu ağır fabrika işinin yanında, evde de ek gelir elde etmek adına el işi yapıp para kazanmaya çalışmaktadır. 14’.20’’de; çalışıp kazandığı tüm parayı sadece çocuğunun göz ameliyatı için biriktirdiği kutuya attığı görülmektedir. Burada, kadının kazandığı paradan kendine hiç pay almadığı ve yoksullukla birlikte sadece aile bireyleri adına para harcadığı ortaya çıkmaktadır. 23’.12’’de yine tüm parasını çocuğu için biriktirdiğini ve bunun için gece vardiyalarına kaldığını açıklamaktadır. Çalışıp para biriktirmesinin tek nedeninin çocuğu olduğunu ifade etmektedir. Kendisi adına her hangi bir harcamada bulunmamakta ve gelirden en az payı kendisi almaktadır. Sahne 45’.11’’de kadının hem ev işi hem de çalışma hayatı içerisinde olmasının getirdiği zor durum görülmektedir. Bu sahne Selma karakterinin hem ağır bir fabrika işinde çalışmak hem de çocuğunun bakımını gerçekleştirmek zorunda olmasının onu fiziksel olarak yordugunu göstermektedir.

Kadınlar, yoksulluğu farklı mekan ve zamanlarda farklı biçimlerde deneyimlemektedirler. Genel anlamda zaten toplumda var olan kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik durumu, kadınların yoksulluk deneyimlerinde de onların daha eşitsiz bir durumda konumlanmalarına neden olur. Bu yüzden yoksulluk süreci kadınları ve erkekleri farklı şekillerde etkilemektedir. Bu eşitsizliğin en büyük nedenlerinden birisi de hiç kuşkusuz kadının iş gücü piyasasına katılımı ve etkisinin eşitsiz biçimde şekillenmesidir (Şener, 2012, s. 51). Kadınların işgücü piyasasına katılımlarındaki eşitsizliğin temel nedeni ise eğitime eşit erişimlerinin sağlanamamasından kaynaklanmaktadır. Bu eşitsiz durum kadınların bilgi ve becerilerini geliştirmesine engel olurken kadınların istihdamına da engel olmaktadır. Buna rağmen, işgücü piyasasına katılan kadınların, erkeklerden daha düşük gelir elde etmeleri ve enformel sektörlerde istihdam imkanı bulmaları da kadın yoksulluğunun temel nedenlerini oluşturmaktadır (Oktay, 2021, s. 49).

Geleneksel yapılar içerisinde kadının rolü ev içi ihtiyaçların karşılanması olarak görülür ve ev işleri onların doğal sorumluluk alanları olarak algılanır. Fakat kente göç edilmesiyle birlikte kadınlardan beklenen bu doğal sorumluluğun üstüne bir de yoksullukla mücadele etmek gibi ağır bir sorumluluk daha eklenmekte ve bazen hem çalışıp hem de ev işleriyle meşgul olmak zorunda kalmaktadırlar (Körükmez, 2008, s. 207). Tüm bu sorumluluk ve işlere rağmen, kadınların hane halkı içerisinde toplam gelirden en az yararlananlar olduğunu söylemek gerekir. Eğitim, sağlık ve giyim gibi gider kollarında hane içerisinde en az payı alanlar genelde kadınlardır. Hane içi kaynaktan yararlananların ilk sırasında genelde çocuklar, sonra erkekler en son da kadınlar yer alırlar.

Kadının hem hane içi görevleri hem de yoksulluğun deneyimlendiği alanlar olarak hane, kadın yoksulluğu açısından önemli mekanlardır (Kahraman ve Özsoy, 2021, s. 2). Aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerinin de ilk olarak haneden başlaması ve sürekli burada tekrarlanıyor olması da kadın yoksulluğu için önem arz eder. Kadınların toplumsal cinsiyetle ilgili rol beklentileri bu yüzden çocukluk döneminde hane içerisinde oluşturulur ve öğrenilir. Ev işleri yapmak, annelerine yardım etmek, yemek yapmak gibi kadınların doğal olarak yapmaları

gerektiğinin benimsenmesi daha çocukken onlara öğretilir. Hane içi sorumlulukları taşıyan kadınlar çalıştıklarında bile kazandıkları parayı önemsizleştirmekte veya sadece hane içerisindeki harcamalarda kullanmaktadırlar. Kazanılan paradan yine kendilerine en az payı alırlar. Görünmez kılınmak istenilen bu para, hane içerisinde toplu kullanıma açık alanlar için ayrılır ve kullanılır. Aynı zamanda kadınların adeta yoksulluk yöneticileri gibi bir görevi olduğu da söylenebilir (Körükmez, 2008, s. 218).

Geleneksel üretim ve tüketim kalıplarından çıkıp kente göç edilmiş olursa bile kadınların geleneksel görevlerinin yanında kentle ilişki de geliştirmeye çalışmaları ve yoksulluğun getirdiği olumsuz durumlarla mücadele etmeleri neticesinde aslında yoksulluğun kadınları oldukça etkilediği sonucuna varılabilir.

Dünya Bankasının dünya genelinde uyguladığı hane içi anket verilerini kullanıp yapılmış çalışmalara göre yoksulluk riski en yüksek gruplar; çocuklu aileler, çocuklu bekar ebeveynli aileler ve en çok da çocuklu bekar anneli olan ailelerdir. Bu grubun en yüksek düzeyde yoksulluk riski taşıdıkları belirtilmektedir. Hane içerisinde bekar anneli ve çocuklu ailelerde kadınların iş gücü piyasalarından çekilmeleri, ücretsiz izne ayrılmaları yüksek olasılık olarak saptanmış ve bunun da sonucunda boşanmış olmanın ekonomik olarak yoksulluk açısından kadınları erkeklere oranla daha olumsuz etkilediği belirtilmiştir (Şahin, 2020, s. 36).

Kadın yoksulluğu açısından parçalanmış ailelerin gerek kadın gerekse çocuklar açısından yoksulluğun daha da derinleşmesine neden olduğu söylenebilir. Filmde Selma karakterinin de hane içerisinde tüm sorumluluğu üstüne alması ve bir babanın olmaması, yoksulluğun daha da derinleşmesine neden olmaktadır. Boşanmalar sonucu ortaya çıkan parçalanmış ailelerin refah düzeyinde büyük etkileri olduğu bilinmektedir. Kadınlar eğer meslek sahibi değiller veya belli bir ekonomik bağımsızlıkları yoksa, boşanma sonrasında onlar için yaşamları yoksulluk sarmalı şeklinde devam edebilir. Yoksul olan kadınların parçalanmış ailenin getirdiği yükün üzerinde çoğunlukla bir de sosyal dışlanma eklenmektedir. Sosyal dışlanmayı da yaşayan kadınlar daha da mağdur olacak ve yoksulluk daha da derinleşecektir. İş gücünden, temel hizmetlerden dışlanan kadın daha çaresiz ve güvensiz olacak, bu da aslında yoksulluğun psikolojik boyutları olarak bireyi etkileyecektir (Kızmaz ve Yusufoglu, 2016, s. 33).

Filmde Selma karakteri üzerinden kadının yoksulluk tarafından ne kadar yıprandığı görülmektedir. Tablo 2’deki sahneler de incelendiğinde bunun boyutları gözlemlenmektedir. Çocuklu ve bekar bir anne olarak Selma’nın hem hane içerisinde geleneksel rolü devam etmekte, çocuğuyla ilgilenmekte hem de ağır bir fabrika işinde kendine uygun olmamasına rağmen para kazanabilmek için çalışmakta ve ek gelir için de ev içinde el işi yaparak gelir elde etmeye çalışmaktadır. Boşanmış ve bekar bir anne olmanın tüm sorumluluğu dışında, kalıtsal bir görme bozukluğunun da olması onun yoksulluk içerisinde daha da çaresiz kalmasına neden olmaktadır. Belirtildiği gibi, kadının hane içi kaynaklardan en az yararlananlar olduğu savı, filmde de kendini göstermektedir ve kadın, kendi kazandığı paradan kendisine neredeyse hiçbir pay almayarak sadece hane içi kolektif harcamalarda bulunmaktadır. Sonuç olarak ağır bir fabrika işi, ek gelir elde etmek için ek iş ve geleneksel görevleriyle birlikte Selma karakteri kadın yoksulluğunun olumsuz etkilerine maruz kalmaktadır.

5.2. Göç ve Yoksulluk

Tablo 2’de filmdeki göç ve yoksulluk olgusunun tespit edildiği sahnelere bakacak olursak ilk olarak 13’.11”de Selma karakterinin Çekoslovakya’dan Amerika Birleşik Devletleri’ne göç ettiğini ve göçün nedenini görmekteyiz. Bu sahnede kadın Amerika’nın iş için iyi koşullara sahip olduğunu ve çalışmak için olmakla beraber çocuğunun göz ameliyatının da sadece burada yapıyor olmasını göçün nedenleri olarak sıralamaktadır. 22’.30”da Amerika’da çalışarak kazandığı paranın sadece çocuğu için biriktirildiğini ve Çekoslovakya’dan göç etmelerinin nedeninin bu olduğunu tekrar etmektedir. 90’.30”da Selma’nın mahkeme sahnesinde, karşı tarafın avukatının ona göçmen olmasından dolayı dışlayıcı bir konuşma yaptığını ve zaten göçmen ve yoksul olmasının sanki suç işlemek için yeterliymiş gibi sunulduğu görülmektedir. 91’.32”de yine

mahkeme sahnesinde, tanıklar da kadının göçmen olması ve yoksulluk içinde yaşıyor olması nedeniyle suçlu olduğunu belirtmektedirler. Özellikle mahkeme sahnesinde, kadının göçmen ve yoksul olmasının suç işlemek için yeterli olarak gösterilmesi bu kavramların birbirleriyle ne kadar ilişkili olduğunun göstergesidir.

Göç ve yoksulluk birbirleriyle yakından ilgili kavramlardır. Literatürde yoksulluğun göçün hem nedeni hem de sonucu olarak ele alınması hakim bir anlayıştır (Oktay, 2020, s. 167). Göç karmaşık ve mekan ile zaman içerisinde farklı boyutlar kazanabilen bir kavramdır. Göç her ne kadar kırdan kente olarak görünse de günümüzde artık sınır aşan göçlerin yaşandığı ve daha sık görüldüğü söylenebilir.

Göçle ilgili bazı kuramlara bakacak olursak öncelikle Ravenstein “Göç Kanunlarında” sanayileşme ve ekonomik gelişmeyle birlikte büyük kentlerin çevrelerinde yaşayan kişileri hızla kendisine çekeceğini belirtmektedir. Kentin çevresinden gelen göçle birlikte boşalan yerler ise genellikle ülke dışından veya uzak yerlerden gelen göçmenler tarafından doldurulmaktadır. Gelişmekte olan ve büyüyen ekonomilerde ihtiyaç duyulan iş gücünün belli oranı bu göçmenlerce oluşturulmaktadır. Yine Ravenstein’in göç kanunlarına göre kadınların erkeklere oranla göç etmeleri daha olasıdır. Bir diğer önemli kuram “İtme Çekme Kuramına” göre ise; temel olarak itici ve çekici unsurlar bulunmaktadır. Terk edilecek olan yerin ve gidilecek yerin itici ve çekici özellikleri/faktörleri bulunmaktadır. Bu faktörlerin hesaplanmasıyla olumlu yönler (çekici) daha fazlaysa kişiler göç etmektedirler. Petersen’in belirlediği “Beş Göç Tipi Kuramında” ise ilkel, zoraki, isteğe bağlı, kitlesel ve yönlendirilen göç tipleri bulunmaktadır. Konumuzla alakası açısından “yönlendirilen göç tipolojisinde” bireyler, göç edip etmemeyi kendi istekleri ve gereklilikleri üzerinden özgürce verebilmektedirler. Son olarak ele alınacak kuram ise “Merkez-Çevre kuramıdır”. Bu kurama göre, merkez konumunda bulunan gelişmiş ekonomilere sahip olan ülkeler, çevre olarak adlandırılan ülkelere ucuz iş gücü ve ürünlerinin pazarlanması konusunda ihtiyaç duymaktadırlar. Kapitalist üretim ağı içerisinde bu açıdan çevreden merkeze doğru bir nüfus hareketi gerçekleşebilecektir (Çağlayan, 2006, s. 68-80; Koca, 2019, s. 191-195).

Göç ve yoksulluk üzerine yapılan araştırmalarda genel anlamıyla dört temel açı üzerinden analizler yapılmaktadır. İlki, göç kuramlarında da bahsedildiği gibi, yoksulluğun göç için itici bir neden olmasından dolayı yoksulluğun göçe neden olacağıyla ilgilidir. Burada temel olarak terk edilecek yerlerin, göç edilecek yerlerdeki sosyal ve ekonomik unsurlardan yoksun olması itici ve çekici faktörleri oluşturmaktadır. İkincisi, yoksulluğun aynı zamanda bazı göç hareketliliklerini kısıtlayıcı bir faktör olarak ele alınmasıdır. Kişiler aslında göç etmek istemelerine rağmen ekonomik yetersizlikten dolayı göç edememektedirler. Üçüncüsü, göç edilmesiyle birlikte yoksulluğun yaşanması bağlamında göçün yoksulluğa neden olmasıdır. Bu konudaki çalışmalarda özellikle kırdan veya kent dışından göç edilmesiyle birlikte kentsel bir yoksulluğun oluştuğu belirtilmektedir. Kente geldikten sonra çeşitli engellerle yüzleşen göçmenler kentlerde ya geçekondulaşmaya neden olmakta ya da kente eklenemedikleri için başka yerlere göç etmeye mecbur kalmaktadırlar. Sonuncusu ise, göç yolu ile yoksulluktan kurtulunabileceği üzerine yapılan çalışmalardır. Bu konuda ise göçmenlerin ağ ilişkisi kurmalarıyla başka göçmenlerin de kente çekilerek yoksulluğun azaltılmasında etkili olacağı söylenmektedir (Çağlayan, 2008, s. 302-304).

Göçmenler, kendi ülkelerindeki kötü koşullar ve/veya yoksulluk nedeniyle göç etmelerine rağmen, bu sefer de göç edilen yerlerde yoksulluğun farklı boyutlarıyla karşılaşmaktadırlar. Özellikle küreselleşme süreciyle birlikte emek gücünün de göçü hareketlendirmesiyle, ülkeler arasında göçlerin arttığı görülmektedir. Bu göçlerde temel ihtiyaçların karşılanmasının yanı sıra politik, sosyal ve ekonomik yapılabirlik kavramları da etkili olmaktadır. Yoksulluktan dolayı göçe maruz kalan bireylerin, modern hayata eklenememesiyle marjinalleşebilecekleri veya vatandaşlar tarafından sosyal dışlanmaya maruz kalabilecekleri bir gerçektir (Karadağ, 2018, s. 495). Bu anlamda göçmenlerin göç ettikleri ülkelerin politikalarında entegrasyonu hızlandıracak yöntemlerin kullanılması önemlidir (Ergun ve Tümtaş, 2016, s. 1355).

Filmde, Selma karakterinin Çekoslovakya'dan oğluyla birlikte göç ettiği görülmektedir. Çalıştığı iş ve aslında kaldıkları karavandan da anlaşılacağı üzere, göçün yoksulluk üzerinde bir etkisi görülmektedir. Göç ve yoksulluk arasındaki ilişkinin incelenmesinden hareketle, filmde daha çok göçün yoksulluğa sebep olduğu görülmekle birlikte, yoksulluk ve sosyal imkanların yoksunluğu da göçe neden olmuştur denebilir. Aynı zamanda itici ve çekici kuramlar gereği, Amerika'nın sağlık hizmetleri açısından çekici olarak algılandığı ve Çekoslovakya'nın ise iş imkanları kısıtlılığı açısından itici olarak algılandığı anlaşılmaktadır. Filmde, ilgili sahnelerde Selma ve oğlunun yoksul bir hayat geçirdikleri ve göçün de buna neden olabileceği anlaşılmakla beraber bahsedildiği gibi sosyal bir dışlanmanın da gerçekleştiği ifade edilebilir. Aynı zamanda mahkeme sahnelerinde kadının göçmen olduğu vurgulanarak, onun potansiyel bir suç işleyicisi olarak lanse edilmesi de suç ve göç arasındaki ilişkiyi ve göçmenlerin sisteme tam entegre edilemediği göstermektedir.

5.3. Suç ve Yoksulluk

Suç ve yoksullukla ilgili Tablo 2'de belirtilen sahnelere bakacak olursak, ilk olarak 8'.14'de Selma'nın çocuğunun araba hırsızlarıyla dolaşıyor olmasından dolayı annesi tarafından dövüldüğü görülmektedir. Burada yoksul gençler ve suç olgusu üzerinden bir gönderme yapıldığı fakat ana karakterin bunu onaylamadığı anlatılmaktadır. 62'.02'de ise, polis memuru olan Bill'in, Selma'nın parasını çaldığı ve ikisinin diyalogları sahnelenmektedir. Bu sahnede Bill'in, Selma'ya bu paranın ona ait olduğunu kimseye ispat edemeyeceğini ve paraları vermemekte ısrar ederse onun paralarını çalmış olduğu şeklinde iftira atacağını söylemektedir. Bill, Selma'nın yoksul olmasından dolayı parayı çalmış olduğunu söylemesi halinde herkesin inanacağını ifade etmesi yoksulluğun suç işlemek için yeterli olduğunu belirtmesi, suç ve yoksulluğun ilişkisi açısından önemlidir. 66'.03'da da bu tehditlerini gerçekleştirerek Bill karısına seslenmekte, Selma'nın ondan parasını çalmaya çalıştığını ve hemen giderek polisi çağırmasını söylemektedir. Karısı ise o paraların Selma'nın olmasına ihtimal bile vermediği için doğrudan polisleri çağırmaya çıkmaktadır. 74'.15'de Selma, Bill'den parayı almak için boğuşurken Bill'in silahı patlaması sonucu Bill ölmektedir. Bu durum karşısında şok geçiren Selma kendi kendine bunu yapmak zorunda olduğunu ve çocuğu için bu paraya ihtiyacı olduğunu ifade etmektedir. 92'.15'de mahkeme sahnesinde jüri, Selma'nın göçmen ve yoksul olmasından dolayı bu paranın onun olacağına inanmamaktadır ve suçu işleyen o olduğunu ifade etmektedir. Göç konusunda da değinildiği gibi, mahkeme salonunda göçmen ve yoksul olan Selma suçlanarak idam cezasına çarptırılmaktadır. Kadın, kendisine ait olmasına rağmen göçmen ve yoksul olmasından dolayı paranın kendisine ait olduğunu ispatlayamamaktadır.

Yoksul mahallelerinin görünür kılınması ve kentlerde yoksul mahalle sayısındaki artışlar, yoksulluk ve suç arasında ilişkilerin kurulmasında ön plana çıkmaktadır. Yoksulluk ve suç arasındaki ilişkinin çalışıldığı ilk çalışmalar daha çok ekonomi temelli çalışmalar olmuştur. Ekonomi temelli analizlerde genelde iktisadi eşitsizliklerin suç oranlarını arttırıcı en önemli etken olduğu belirtilmektedir. Fakat insanların sadece yoksul olmalarından dolayı suç işledikleri gibi bir çıkarım yapmanın doğru olmadığı aşikardır. Bu iki kavram arasındaki ilişkinin nasıl algılandığıyla alakalı literatürde pek çok kuram bulunmaktadır. Genel anlamda son dönem araştırmalarında her ne kadar konsantre yoksulluk kuramı ön planda olsa da diğer kuramlara da bakmak yararlı olacaktır (Ünal, 2008, s. 329). Genel kanı her ne kadar suç ve yoksulluk arasında sebep-sonuç ilişkisi açısından doğrudan bir bağlantı kursa da yoksulluğu etkileyen pek çok farklı faktör olduğu gibi, suçun işlenmesinde de pek çok farklı faktör bulunmaktadır. Yoksulluğun suça neden olduğuna dair pek çok teori ve kuram olmasına rağmen etiketleme gibi suçun başka faktörlerden meydana geldiğini izah eden kuramlar da mevcuttur (Açıkgöz, 2015, s. 252).

İlk olarak suçun ekonomik teorisine bakacak olursak, bu görüşün ana temasını ekonomik etkenler oluşturmaktadır. Bu teoriye göre suçtan cezalandırılma olasılığı ile cezanın şiddeti, suçtan elde edilecek karar üzerinden bir fayda-zarar ilişkisi olarak açıklanmaktadır. Bu teoride suç, rasyonel bir davranış olarak yansıtılmakta ve kar-zarar ilişkisi üzerinden eğer kazanılacaklar olası kaybedileceklerden daha fazlaysa kişi suç işleyebilecektir. Bireyin bu rasyonelliğini, suçtan

yakalanma ve cezalandırılma olasılıkları üzerinden yaptığı söylenebilir. Bu açıdan yoksulların, kazançlarını arttırabilmeleri için yasal olmayan davranışlarda bulunma olasılıkları çok yüksek olarak ifade edilmektedir (Ünal, 2008, s. 330). Ekonomik teoride özellikle ekonomik eşitsizliğe yapılan vurgudan dolayı yoksulların suç işleme olasılıkları daha fazla kabul edilir (Fırat, 2015, s. 199).

Bir diğer teori ise anomi ve suç arasında bir ilişki kurarak ekonomik eşitsizliğin suça etkisini ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar yoksul gruplarda suç oranlarının neden yoğunlaşmış olduğuna dair de açıklamalarda bulunmaktadır. Çoğu toplumda servete ve zenginliğe vurgu yapan kültürel öğeler, yoksullar tarafından da benimsenmiştir. Fakat yoksulların, toplumdaki diğerleri gibi servete ulaşmaları için gerekli olan eğitim ve iş gibi olanaklardan yoksun olmaları, onları bu hedefe ulaşmak için yasal olmayan yollara teşvik etmektedir. Aynı zamanda yoksulların, bahsedilen bu kültürel öğeler tarafından daha fazla baskılanması, servete gidecek yoldaki en kestirme yol olan suç işleme davranışının yoğun olmasına sebebiyet vermektedir. Yoksulların suç işlemede yoğunlaşmasında ekonomik eşitsizlik ve gelir adaletinin eşitsiz dağıtılmış oluşu ön plandadır ve ırk, cinsiyet, dil gibi faktörler nedenler arasında sayılmamaktadır. Fakat belli ırktan kişilerin suça daha yatkın olması iddiası, aslında bu kişilerin eşitsizlik durumundan daha fazla etkilenmeleriyle alakalıdır. Toplumsal hareketliliklerin bu açıdan eşitsizlikler nedeniyle sınırlandırılması, suç veya yasal olmayan davranışların meşruiyetini oluşturmaktadır. Daha iyi koşullarda yaşamak isteyen ama toplumun diğer kesimlerinin yararlandığı araçlardan faydalanamayan bu dezavantajlı kesimler, kültürel amaca nasıl ulaşabileceklerini de bilememelerinden dolayı suça meylederler. Kısacası, iş olanaklarının da az olması, kazanç elde etmek için sadece suçu olanaklı kılmaktadır. Bu yaklaşım aslında ekonomik temelli yaklaşıma göre, toplumdaki diğer kurumlara da vurgu yapması ve yoksullarda suç işleme davranışının yoğunlaşmasına dair açıklamalarda bulunması nedeniyle daha kapsamlıdır (Ünal, 2008, s. 336).

Mahallelerin yapısal özelliklerinin suç işleme davranışlarını etkilediğini vurgulayan sosyal organizasyonsuzluk teorisine göre düşük ekonomik gelir, mahalle sakinlerinin sürekli başka yerlere taşınmasıyla heterojen bir sosyal organizasyon yapısını oluşturmakta ve bu durum toplumsal uyumu olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuzluklar da suç işlemeyi tetiklemektedir. Bu teoride suç ve yoksulluk arasında doğrudan bir bağ değil, dolaylı bir bağ söz konusudur. Çünkü bahsedilen bu mahallelerde sosyal kontrol oldukça zayıflamış ve bu da suçu ön plana çıkarmıştır. Bahsedilen üç özellik nedeniyle mahallelere olan bağlılık zayıflamıştır. Sosyal organizasyonun ve yapının gelişmesi iş birliğini ve düzeni oluşturacaktır, fakat bu mahallelerde bu gelişmediği için sokak çeteleri gibi suç unsurları mahalleli tarafından kontrol edilememekte ve mahallelerde suç işleme davranışları artmaktadır. Mahalledeki zayıf kontrol ağları ve ilişkileri, bu mahalleleri adeta suç yuvası yapmaktadır (Kızmaz, 2005, s. 152).

Konsantre yoksulluk kuramı, günümüzde en çok değerlendirilen kuram olarak karşımıza çıkmaktadır. Konsantre yoksulluk, yoksul olan kesimin, kentin küçük bir alanında var olması ya da sıkışması anlamındadır (Aytaç, 2016, s. 147) ve konsantre yoksulluk suç oranlarının diğer bölgelere göre kentin belli bir alanında daha fazla suç işlenmesinin nedeni olarak yansıtılmaktadır. Konsantre yoksulluğun oluşturduğu bu mahallelerin diğer mahallelerden farklı bir sosyo-kültüre sahip olmaları buralarda suç işleme olasılıklarını arttırmaktadır. Bu mahalleler temel olarak kentin diğer bölgelerinden soyutlanmış vaziyettedirler. Buralarda yaşayan insanların yasal kazanç elde etmeleri bir nevi engellenmiştir ve görevlerini yerine getirme olanakları kısıtlanmıştır. Bir önceki kurama benzer şekilde bu mahallelerde suçun yoğunlaşması etnik veya dini başka faktörler tarafından açıklanmamakta, mahallenin yapısal özellikleriyle açıklanmaktadır. Konsantre yoksulluğun olduğu mahallelerde sosyal hayattan soyutlanmalarından dolayı resmi otoritelere (polis, kolluk kuvvetleri ve hukuk düzeni gibi) güven de azalmıştır. Şiddet ve yasa dışı durumlar meşrulaştırılmıştır. Bu mahallelerde de sosyal kontrol araçları işlememekte ve işlevsiz kılınmakta, böylece suç yoğunlaşmaktadır (Aytaç, 2016, s. 147).

Damgalama ve suç ilişkisi içerisinde değerlendirmelerde bulunan etiketleme kuramına göre ise suç ve suçlunun tanımları, mevcut güçlü kişiler tarafından yapılmaktadır ve bu kişiler

nüfuzlarını kullanarak doğru ve yanlışın tanımını belirlemektedirler. Bu kuramda yoksullar, toplumun diğer kesimleri tarafından sapkın ve serseri olarak damgalanmaktadır. Damgalanan bireyler, giderek toplumdan soyutlanmaktadır ve suçlu gruplarla bağlantı kurmaktadır. Sapkın ve serseri olarak nitelendirme genelde toplumda gücü elinde bulunduranlar tarafından yapıldığı için, çoğunlukla yoksul gruplar etiketlenmeye ve dışlanmaya maruz kalmaktadırlar (Açıkgöz, 2015, s. 262).

Suç ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi irdeleyen araştırmalara göre bu ilişkide yoksulların ekonomik olarak dezavantajlı olmaları ve bazı davranış biçimlerine sahip olmalarıyla, eşitliksiz bir yapıya duyulan kızgınlıkla suç işlemeye daha meyilli oldukları şeklindedir. Fakat yoksulluk sadece suç işlemek için yeterli bir sebep değildir. Suçun oluşmasında yoksulluk kadar bireysel, kültürel, sosyoekonomik ve politik etkiler de bulunmaktadır. Yoksulların pek çok konuda oldukları gibi, suç konusunda da damgalanmaları aslında onların resmi otoritelere karşı güvenlerini de sarsmaktadır.

Filmde, suç ve yoksullukla ilgili sahneler izlendiğinde, suçsuz olmasına rağmen Selma'nın yoksul olmasından dolayı potansiyel bir suçlu olarak kabul edildiği görülmektedir. Yoksul olması hem hukuku temsil eden mahkeme hem de mahkemede bulunan jüriler tarafından suç işlemesi için yeterli görülmüştür. Sosyal dışlanma ve damgalanmanın, özellikle yoksulların üzerinden yapılıyor olması, filmde açıkça görülmektedir. Yukarıdaki kuramlarda yoksul mahallelerin soyutlanması ve kendilerine ait bir sosyo-kültürel yapı oluşturmalarının, suç işleme olasılığını arttıran nedenler olarak sunulduğu belirtilmiştir. Filmin ilk sahnelerinde, Selma'nın çocuğunun araba hırsızlarıyla yakalanması, çocukların yoksul mahallelerde suç ve yasadışı davranışları rol model almaya meyilli olduklarını göstermektedir. Genç yoksulların, yoksul mahallelerde suçun görünür olmasından dolayı suçu meşru olarak gördükleri söylenebilir. Fakat köktenci bir yaklaşım ve tüm yoksulların potansiyel suçlu görülmesi, bu insanların hem resmi otoritelere inancını azaltmakta hem de damgalanarak topluma kazandırılmaları engellenmektedir.

5.4. Engellilik ve Yoksulluk

Filmde yoksulluk ve engellilik arasındaki analizi yapmak için ve Tablo 2'de belirtilen sahnelerden öncelikle 6'.01'deki, Selma'nın iş doktorundaki muayenesine bakmak doğru olacaktır. Çünkü bu sahnede, ciddi görme bozukluğu yaşamasına rağmen, doktorun soracağı harf listesini önceden ezberlemekte ve işten ayrılmamak için görme bozukluğunu saklamaktadır. Mevcut durumu zaten yoksulken, engellilik durumu nedeniyle işsiz kalıp yoksulluğun daha da derinleşmesi, kadının bu iki dezavantaj tarafından baskılanmasına neden olmaktadır. 21'.25'de Selma'nın giderek kötüleştiğini ve bir ay içerisinde tamamen kör kalacağını ev sahipleriyle sır olarak paylaştığı görülmektedir. 28'.22'de yoksulluk ve aldığı paranın yetmemesi nedeniyle gece vardiyasına kaldığını ve gece daha fazla görme bozukluğu yaşadığı için makinayı bozması nedeniyle iş yeri tarafından uyarıldığı görülmektedir. Belirtildiği gibi yoksulluk ve engellilik, Selma karakterinin durumunu daha da kötüleştirmektedir. 30'.16'da yine gece vardiyasına kaldığını ve parası olmadığı için evine yayan yürürken bir trafik kazası geçirmek üzere olduğu gösterilmektedir. 52'.13'de giderek görme yetisini kaybetmesi nedeniyle iş yerinde bir hata yapması sonucunda işyeri yönetimi tarafından engelliliği nedeniyle tamamen işten çıkarılmakta ve yoksulluk durumu daha da derinleşmektedir.

Engellilik ve yoksulluk arasındaki ilişkiye bakıldığında bunların doğrudan bir bağlantısı olmasa da aralarında güçlü bir nedensellik olduğu söylenebilir. Bu bağlamda ikisinin de var olması bir nevi çoklu bir dezavantajlılık yaratmaktadır. Engelliliğin yoksulluğa yol açma nedenleri olarak; eğitime kısıtlı erişim, toplumun olumsuz ve dışlayıcı tutumları, aile ve bireysel tutumlar, istihdama ve iç gücüne katılmama ve/veya kısıtla katılma ve engelli olmanın ek maliyetleri sayılabilir. Engellilik ve yoksulluk arasında sadece tek bir boyut olarak engelliliğin yoksulluğa yol açtığını söylemek yanlış olacaktır. Zira, kötü beslenme, sağlık hizmetlerine erişememe, yoksulluğun psikolojisi ve kötü çalışma şartları şeklinde sıralanabilecek etkenler altında yoksulluğun da engelliliğe neden olabileceğini göstermektedir. Engellilik ve yoksulluk

arasındaki ilişki kültürlere göre farklılık gösterse bile, sayılan nedenler ana faktörler olarak karşımıza çıkacaktır (Ak, 2019, s. 49).

Genel olarak, engelli bireylerin yaşam standartları ve karşılaştıkları zorluklarla, yoksul bireylerin genel profillerinin benzer olduğu söylenebilir. Fakat, yoksulluğun üzerine engellilik kısıtlamasının da gelmesiyle birlikte, engelli yoksulların, yoksulluktan kaçınma olanakları çok daha azalmaktadır. Çalışmanın konusu gereği, yoksulluğun engelliliğe yol açmasından ziyade, engelliliğin yoksulluğa neden olması üzerinde durulacaktır.

Eğitimsizliği ilk sırada ele alacak olursak, engelli gençlerin ve çocukların en çok ötekileştirenler arasında yer alması, engelliliğin yoksulluğa ilk sebeplerinden biri olduğunu göstermektedir (Ak, 2019, s. 51). Yoksulluğun açıklandığı bölümde de değinildiği gibi, yoksulluğa neden olan pek çok faktör vardır ve eğitimsizlik nedeniyle istihdam dışı kalınması, yoksulluğun önemli nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Engelli bireylerin ötekileştirilmesi veya dışlanmasıyla eğitimsiz kalmaları ve bunun da yoksulluğa neden olduğu söylenebilir. Engelli bireylerin eğitim konusundaki engelleri, kişisel, sistemsel veya okulla ilgili problemler olabilir.

Engelli bireylerin yoksulluğa itilmesiyle alakalı ikinci sebep ise istihdama katılamamaları olarak sayılabilir. Zira, onların doğrudan bir gelir kaynağı edinecek ve kendilerine uygun bir işi kolaylıkla bulabilecek durumlarının olmaması, sosyal yardımlara bağımlı hale gelmelerine neden olmaktadır. İstihdamla alakalı önemli olan bir konu da engelliliğin sonradan meydana gelmesiyle alakalıdır. Çünkü eğer kişi engelli olması sonrasında çalışabilecek durumda olmasına rağmen, mevcut işini yapamayacak durumdaysa, tıbbi destek ve mesleki rehabilitasyon destekleriyle değişen şartlarına uygun iş yeri içerisinde başka bir görevde çalışmalıdır. Engelli bireyler iş gücüne katılabilecekken, kendilerine uygun iş yaratılabilecekken işsiz kalmaları durumunda sosyal yardımlara bağımlı kalmakta ve yoksulluğun boyutu daha da artmaktadır (Seyyar, 2015, s. 55).

Engelliliğin yoksulluğa neden olması açısından değerlendirilecek üçüncü konu ise, engellilik durumunun getirdiği ek maliyetlerdir. Normal bireylere kıyasla, engelliliğin getirdiği ek harcamalar yüksek meblağlarda olabilmektedir. Bu yüzden engelli olmanın ekonomiyle doğrudan bir bağı bulunmaktadır. Ameliyatlar, ilaç satın alımı, gündelik harcamalar ve sağlık hizmetleri gibi kalemler doğrudan maliyetler alanına girmekte ve maddi tutarları nedeniyle engellilere ekonomik bir baskı oluşturmaktadırlar. Sonuç olarak, yoksulluk ve engelliliğin ekonomik baskısı, engelli yoksulların hayat kalitelerini ve standartlarını doğrudan olumsuz etkilemektedir (Ak, 2019, s. 70). Son olarak toplumun tutumları da engelli bireylere olumsuz etki edebilmekte ve engelli bireylerin hayatlarında pek çok fırsatı yakalayamamalarına neden olmaktadır.

Filmin ana karakteri Selma'nın görme engelinin bulunması ve çocuğunun da ileride görme engelli olacağını bilmesi, onun hayatını tamamen değiştirmektedir. Tüm kazancını çocuğunun ameliyat parası olarak biriktirmekte, bu da engelliliğin ek maliyeti olarak onun yoksulluğunu daha da derinleştirmektedir. Engelliliğine rağmen başka bir iş bulamayacak olmasının korkusu ise, istihdama katılamama-dışlanma olarak yorumlanabilir. Tehlikeli bir fabrika işinde çalışıyor olmasına rağmen umutsuz ve çaresiz olması, onun bu işi bırakmamasına, hatta gece vardiyalarına kalmasına neden olmaktadır. Fakat engeli, onun işten çıkarılmasına neden olmaktadır. Engellilik ve istihdam bölümünde de bahsedildiği gibi, sonradan oluşan engellilik durumunda, engelli bireyin, tıbbi destek alarak iş yerinde kendine uygun bir mevkide görevlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü engelli bireylerin iş piyasasından dışlanması, onların sosyal yardımlara bağımlı hale gelmesine neden olacaktır. Selma karakteri bu açıdan yoksul bir hayat sürüyor olmasına ek olarak engelli olmasıyla beraber çoklu bir dezavantajlılık durumu içerisine girmekte ve yoksulluğun olumsuz etkilerini daha derinden yaşamaktadır.

5.5. Göreli Yoksulluk

Filmde her ne kadar Selma karakterinin yoksulluğu ve bu yoksulluğun boyutları gösteriliyor olsa da aslında Selma'dan görece daha iyi konumda polis memuru ve ev sahibi olan Bill'in de yoksulluğu gösterilmektedir. Zaten Selma ve Bill arasındaki olaylar ve Selma'nın idamıyla sonuçlanan olayın başlangıcı da Bill'in Selma'dan gizlice biriktirdiği parayı borç olarak vermesini istemesinden kaynaklanmaktadır. Öncelikle 20'.08''de Bill ile Selma'nın dertleşmeleri sahnelenmektedir. Bu sahnede Bill, eşinin lüks eşyalar istediğini fakat elde ettiği maaşın isteklerine yetmediğini ve sürekli kredi çekerek borç batağına girdiğini söylemektedir. Kazandığı paranın yetmemesi ve Bill'in kendisini yoksul olarak görmesi, Selma kadar onun da yoksulluktan etkilendiğini göstermektedir. Diğer sahne olan 31'.10''da ise, Bill, Selma'dan biriktirdiğini öğrendiği parayı istemektedir. Kredi borçlarının ödemesi gerektiğini, bu parayı daha sonra vermek üzere almak istediğini belirtmektedir. Yine karısının günlük ihtiyaçlarını karşılamakta ve normal hayat standartlarını yerine getirmekte kazandığı maaşın yeterli olmadığını belirtmekte ve bu durumdan dolayı intihar etmeyi bile düşündüğünü ifade etmektedir. Fakat Selma, bu parayı çocuğunun ameliyatı için biriktirdiğini ve veremeyeceğini belirtmektedir. 64'.17''de, Selma, Bill'in parasını çaldığını fark ettikten sonra onunla konuşmaya gitmektedir. Bill'in yine ekonomik sıkıntılarından bahsedip parayı bir ay sonra vereceğini söylemesi fakat Selma'nın yine bunu kabul etmemesi üzerine aralarında bir boğuşma çıkmakta ve Bill vurularak ölmektedir. Bu sahnelerde, çalışmada ne kadar Selma karakteri üzerinden bir yoksulluk incelemesi yapılsa da Bill'in de yoksullukla mücadele ettiğini ve ekonomik sıkıntıların onu bu hale getirdiği görülmektedir.

Toplunun toplam ortalama refah seviyesinin altında kalınmasını ifade eden görece yoksulluğun tanımlanma süreci, Adam Smith'in *Ulusların Zenginliği* kitabına kadar götürülebilir. Bu dönemlerdeki çalışmalarda da genel olarak mutlak yoksulluğa ek olarak bireyin topluma katılımının düşük düzeylerde olmasıyla görece yoksulluğa dikkat çekilmiş olursa da 1960'lara kadar literatürde mutlak yoksulluk üzerinden tanımlamalar daha ağırlıklıdır (Çetin, 2020, s. 514). Sonuç olarak, bireyin temel ihtiyaçlarını karşılamasının yanında kişisel kaynaklarının yeterli olmaması, onu ortalama refah seviyesinin altında bırakmakta ve sosyal açıdan topluma karışması engellenmektedir.

Bireyin içerisinde bulunduğu toplumun asgari geçim düzeyine sahip olamaması durumuna görece yoksulluk denmektedir (Can, 2017, s. 1114). Bu açıdan görece yoksullukta gelir ve servet dağılımındaki eşitsizliğe dikkat çekilir. Bu eşitsizliğin dikkate alınması dolayısıyla bölge veya ülkedeki eşitsizlik ve ortalama olarak yaşam refah seviyesi önemlidir. Görece yoksulluk, mutlak yoksulluktan farklı olarak yoksulluk sınırını toplumsal yaşam biçimi üzerinden değerlendirir. Mutlak yoksullukta önemli olan fiziki varlığın devamı için gerekli kaynaklara ulaşmak olurken, görece yoksullukta topyekûn toplumsal alanda bir karşılaştırmaya gidilir (Gencer, 2019, s. 6).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere, görece yoksulluk esasen belli bir toplumda en düşük tüketim seviyesinin altına dikkat çeker. Buna göre görece yoksulluk durumunda, mutlak yoksulluk tanımındaki temel ihtiyaçlar karşılanmakta fakat toplumdaki genel refah düzeyi karşılanamamaktadır. Bu yoksulluk tipinde temel olarak, bireyin yaşam seviyesi, bireyin içinde bulunduğu toplumda daha yüksek gelire ve refaha sahip bir grupta karşılaştırılır. Belirtildiği gibi, bir ülkede mutlak yoksulluk olmayabilirken görece yoksulluk yüksek ihtimalle mevcut olabilecektir.

Bireyin, temel ihtiyaçlarını karşılamasına rağmen, bunlara ek olarak daha iyi bir yaşam sürebilmesi için gerekli olan sosyo-kültürel ihtiyaçlarının karşılanmaması görece yoksulluk açısından önemlidir. Bireyin, toplumdaki diğer topluluklarca karşılaştırıldığı görece yoksullukta birey pek çok şeyden yoksun hissetmektedir (Topgöl, 2013, s. 280). Bu yoksunluk, kişinin toplumun ondan beklediği çoğu şeyi ve davranışı yapamamasıyla sonuçlanır. Çünkü birey toplumdaki bazı gruplara göre maddi açıdan daha geridedir.

Birey, toplumdaki refah seviyesinin altında kalması olarak, belli bir hayat seviyesi için gerekli olan sağlık, sosyal faaliyet ve eğitim gibi gereksinimlerini karşılayamamaktadır. Görece

yoksulluğun belirlenebilmesi için belli bir referans grubu oluşturulur ve karşılaştırılır. Buna göre kişinin, toplumda insan onuruna yakışır şekilde hayat sürebilmesi için gerekli geliri elde etmesi gerekmektedir. Ortalama bir grubun elde ettiği gelirden daha az gelir elde edilmesi, o ülkede görece yoksulları oluşturur (Bilgiç, 2020, s. 16).

Sonuç olarak, mutlak yoksulluğa nazaran sosyal alanları işe daha çok dahil eden görece yoksulluk yaklaşımıyla, bireyin sadece kendi elde ettiği gelir değil, toplumdaki ortalama gelir önem arz etmektedir. Çünkü bu ortalama gelirin altında olunması bireyin toplumsal yaşama katılımını engellemekte ve kendini pek çok konuda yoksun hissetmektedir.

Filmde görece yoksulluk açısından Bill’in durumu çok iyi bir örnek oluşturmaktadır. Selma, engelliliği dolayısıyla da mutlak yoksulluk sınırında sayılabilecekken, Bill’in düzenli bir işi ve düzenli bir geliri olmasına rağmen kendisini toplumsal gerekliliklerini yerine getiremediği için yoksun olarak hissettiği görülmektedir. Yakın ailesinin ondan beklediği sosyal davranışlar için gerekli kaynaklara erişmekte güçlük çeken karakter, sürekli kredi çekmesinden dolayı bunları ödeyemeyecek duruma gelmiştir. Görece yoksullukta, toplumdaki ortalama gelir ve refah seviyesinin bireyin geliriyle mukayesesi önemli olduğu için, Bill’in elde ettiği gelirle, ortalama refah seviyesine erişemediği söylenebilir. Sahne 20’.08”de Selma ile konuşurken, artık karısının ondan istediği eşyaları almakta zorlandığını fakat alamayacak olarak algılanmaktan çekindiğini belirttiği görülmektedir. Açıkça, toplumun ve çevresinin ondan beklediği davranışları gerçekleştirmekte zorlandığı ve kendini yoksun hissettiğini bu sahnede açıkça görülmektedir.

SONUÇ

Yoksulluk artık günümüzde sadece temel ihtiyaçlar için gerekli kaynaklara ulaşmada çekilen zorluklar olmaktan çıkmış, çok boyutlu ve sosyoekonomik açıdan da bireyleri baskılayan bir kavrama evrilmiştir.

Yoksulluk, kadınlar özelinde farklı yansımalarla neden olmaktadır. Öncelikle geleneksel rollerine ek olarak kentli olmanın da getirdiği yüklerle, hane içerisinde kadınlar yoksulluğun daha derin boyutlarını yaşamaktadırlar. Hane içi gelirden en az payı almaları, kazandıkları parayı önemsiz kılmaya çalışmaları ve yoksulluğun yöneticileri olarak algılanmaları bunların yansımalarıdır. Yapılan çalışmalarda özellikle parçalanmış ailelerde ve erkeğin evi terk ettiği çocuklu ailelerde, kadınlar eğer bir meslek sahibi değilse oldukça zor bir durumda kalmaktadır. Genelde bu kadınlar sosyal yardımlara muhtaç kalmaktadırlar. Filmde, Selma karakteri, bekar ve çocuklu bir kadın olarak, yoksulluğun baskılarını daha derinden hissetmekte ve ailesini idame ettirebilmek için hem hane içi görevlerini yerine getirmeye çalışmakta hem de yoğun bir çalışma hayatı içerisine girmektedir. Kendine neredeyse hiç vakit ayıramamakta ve ağır koşullardaki fabrika işiyle de kendini yıpratmaktadır. Yoksulluğun kadın üzerindeki baskısı filmde açıkça gösterilmektedir.

Kadınların yoksulluğu kadar, göçmenlerin yoksullukla ilişkileri de önemlidir. Göç ve yoksulluk bahsedildiği gibi birbirinin nedeni ve sonucu olarak ele alınabilecek kavramlardır. Göçmenlerin, ülke dışından göçmelerinde çekici faktörler çeşitli şekillerde çıkabilir. Filmde, Selma ve oğlu, Çekoslovakya’dan Amerika Birleşik Devleti’ne, çocuğun ameliyatının sadece burada yapılabilecek olmasından dolayı göçmüşlerdir. Göçmen olarak, bir karavanda kısıtlı kaynaklarla geçiniyor olmaları, sisteme tam olarak entegre olamadıklarını ve göçün yoksulluğa neden olduğu görülmektedir. Aynı zamanda göçmenlere, yerleşik vatandaşlar açısından dışlayıcı bir tutum da gerçekleştirilebilir. Filmde de bu açıdan, Selma’nın suçsuz olmasına rağmen, göçmen ve yoksul olmasından kaynaklı olarak potansiyel suçlu olarak bakılması bu dışlayıcılığın bir göstergesidir. Mahkeme sahnesinde, aynı nokta üzerinden, yoksulların potansiyel suçlu olarak gösterilmesi de yine yoksulluk ve suç ilişkisini açıklayan bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır. Engellilik olgusu da filmde yoksulluk açısından değerlendirilen bir kavram olmuş ve bunun da yoksulluğu derinleştiren bir olgu olduğu saptanmıştır. Selma karakteri kadar Bill karakterinin de görece daha varlıklı olmasına rağmen toplumsal rollerini yerine getirmede sıkıntı yaşamaması onun görece yoksulluk sınıfında konumlanmasını gerektirmektedir.

Filmde söz konusu sahneler ve kavramların analizi sonucunda, yoksulluk kavramının oldukça göze çarptığı görülmektedir. Aslında filmde literatürde yoksullukla ilgili ele alınan pek çok kavramın birer örneği göze çarpmaktadır. Yoksulluk çalışmalarının günümüzde tartışma boyutlarında farklılaşan kapsama alanlarını içermesi, kadın, göç, suç ve engellilik gibi olgular ile yoksulluk arasındaki ilişkinin betimlenmesi ve bu durumlara örnek olaylar teşkil etmesi açısından filmin yoksulluk üzerinden incelenmesi anlamlı bir çalışma olmuştur. Yoksullukla ilgili teori ve kuramda bahsedilen olguların, filmde örneklerinin sunulması, sinema filmlerinin sosyal bilimler açısından analizinin de ne kadar yerinde olabileceğini göstermektedir. Sosyal bilimler açısından teoride tartışılan veya incelenen bazı kavramların (bu çalışmada “yoksulluk” kavramı olduğu gibi) filmler gibi sosyokültürel etkileri içermesi açısından önemli dokümanlar üzerinden analiz edilmesi önemli görünmektedir. Bu açıdan bu konuda çalışma yapacak olan araştırmacıların, tematik alanlar üzerinden ilgili filmleri seçip analiz etmeleri hem alana katkı sağlayacak hem de teorilerin pratikte nasıl karşımıza çıkabileceğini gösterecektir.

Etik Beyan

“Yoksulluk Kavramının “Karanlıkta Dans” Filmi Üzerinden İncelenmesi” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu araştırma etik kurul kararı zorunluluğu taşımamaktadır. Makale, Etik Kurulları Yayın Etiği Komitesinin (Committee on Publication Ethics-COPE) yazar, hakem ve editörler için belirtilen kurallardan yararlanılarak oluşturulmuş olan Anasay dergisi etik kuralları çerçevesinde yazılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declares that they have no competing interest.

Financial Support: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKLAR/REFERENCES

Açıkgöz, R. (2015). Yoksulluk ve Suç: Doğrusal Olmayan Bir İlişki. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 22(1): 251-265.

Ak, Y. (2019). *Çoklu Dezavantajlılık Olarak Engelli Yoksulluğu: Türkiye Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi: İstanbul.

Aktan, C. C. ve Vural, İ. Y. (2002). *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*. C., C. Aktan (Ed.). Yoksullukla Mücadele Stratejileri içinde (ss. 39-70). Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları.

Aytaç, Ö. (2016). Kent, Yoksulluk ve Sosyal Düzensizlik Potansiyeli. *Mukaddime*, 7(1): 135-155.

Bilgiç, D. (2020). *Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk: Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Harran Üniversitesi: Şanlıurfa.

- Can, Y. (2017). Yoksulluk, Yerel ve Küresel Eşitsizlikler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 16(63): 1111-1126.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Güz (17): 67-91.
- Çağlayan, S. (2008). *Göç ve Yoksulluk: Mutlak ve Doğrusal Olmayan Bir İlişki*. N. Oktik (Ed.). Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları içinde. (ss. 301-324). İzmir: Yakın Kitabevi.
- Çetin, İ. (2020). Yoksulluk ve Yoksulluk Göstergeleri: Türkiye ve OECD Ülkeleri Üzerine Bir Karşılaştırma. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 22(2): 510-532.
- Doğaner, S., K. (2022). Melez Bir Anlatım Olarak Karanlıkta Dans. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*. 12(3): 833-845.
- Ergun, C. ve Tümtaş, M. S. (2016). Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 21(4): 1347-1359.
- Fırat, M. (2015). Yoksulluk ve Suç İlişkisinin Sosyolojik Analizi: Bir Referans Çerçevesi (Elazığ Örneği). *Birey ve Toplum Dergisi*. 5(9): 193-224.
- Gencer, İ. (2019). *Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Gündoğan, N. (2008). *Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele*. Ankara: Ankara Sanayi Odası.
- Güntay, G. Y. (2018). Lars von Trier Sinemasında Muhalif Duruş ve Yapı Karşısında Failliğin Sinematografik İzleri: *Dancer in the Dark* Müzikali Örneği. *SineFilozofi Dergisi*. 3(6): 91-114.
- Gürses, D. (2007). Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 17(1): 59-74.
- Işkın, H. E. (2019). *Yoksulluk ve Gelir Dağılımı Adaletsizliği*. Y. Daşlı (Ed.). Sosyal Sorunlarda Güncel Tartışmalar içinde. (ss. 213-243). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kahraman, A. B. ve Özsoy, E. (2021). Covid-19 Döneminde Derinleşen Kadın Yoksulluğu. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*. 5(2): 1-20.
- Karadağ, A. K. (2018). Göç, Yoksulluk ve İnsan Hakları. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 9(2): 485-498.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2020 (15): 170-189.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme. *C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*. 29(2): 149-174.
- Kızmaz, Z. ve Yusufoglu, Ö. Ş. (2016). Parçalanmış Ailelerde Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma: Elazığ Örneği. *Social Sciences*. 11(1): 27-40.
- Koca, M. (2019). *Uluslararası Göç ve Türkiye*. Y. Daşlı (Ed.). Sosyal Sorunlarda Güncel Tartışmalar içinde. (ss. 187-213). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Körükmez, L. (2008). *Kent Yoksulluğu ile Mücadelede Kadınların Geliştirdiği Stratejiler ve Toplumsal Cinsiyet Roller*. N. Oktik (Ed.). Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları içinde. (ss. 207-244). İzmir: Yakın Kitabevi.

- Mercan, Y. (2016). *Açlık ve Yoksulluk Sorunları*. F. Aydın (Ed.). Günümüz Dünya Sorunları içinde. (ss. 508-556). Ankara: Pegem Akademi.
- Oktay, F., G. (2020). Kadın Göçünün Yoksulluğa Etkisi: Isparta Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 25(2): 167-183.
- Oktay, F., G. (2021). *Göç Eden Kadınlar ve Kadın Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme: Isparta İli Örneği*. Ankara: Astana Yayınları.
- Oktik, N. (2008). *Yoksulluk Olgusuna Kavramsal ve Kuramsal Yaklaşımlar*. N. Oktik (Ed.), Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları içinde. (ss. 301-324). İzmir: Yakın Kitabevi.
- Öztürk, M. ve Çetin, B. I. (2009). Dünya’da ve Türkiye’de Yoksulluk ve Kadınlar. *Journal of Yasar University*. 3(11): 2661-2698.
- Seyyar, A. (2015). *Dünya’da ve Türkiye’de Engelli Dostu Sosyal Politikalar*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Şahin, I. F. O (2020). Kadın Yoksulluğu: Nedenleri ve Mücadele Yöntemleri. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*. 9(1): 35-47.
- Şener, Ü. (2012). Kadın Yoksulluğu. *Mülkiye Dergisi*. 36(4): 51-67.
- Şenses, F. (2009). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Taşar, M. O. ve Yaşar, M. (2019). Kavramsal Olarak Yoksulluk ve Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Politikalarının Etkileri. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 19(38): 118-144.
- Topgül, S. (2013). Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınlaşması. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 14(1): 277-296.
- Trier, L. V. (Yönetmen). (2000). *Dancer in the Dark (Karanlıkta Dans)* [Film]. Danimarka: Zentropa Entertainments, Trust Film Svenska, Film i Väst.
- Turgut, A. Ş. (2019). Umudunu Kaybetme Filminin Yoksulluk Olgusu Bağlamında Değerlendirilmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*. 3(1): 108-119.
- TÜİK. (2008). *TÜİK Yoksulluk Çalışmaları*. Ankara.
- UNDP. (2023). *The Sustainable Development Goals Report Special Edition*. New York: UN.
- UNDP. (2024). *Sustainable Development Goals*. 25.11.2024 tarihinde <https://www.undp.org/sustainable-development-goals> adresinden erişildi.
- Ünal, H. (2008). *Yoksul Olmak Suç İşlemek İçin Yeterli Midir?* N. Oktik (Ed.), Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları içinde. (ss. 327-354). İzmir: Yakın Kitabevi.
- World Bank. (2000). *World Development Report 2000/2001: Attacking Poverty*. Published for the World Bank Oxford University Press.
- World Bank. (2024). *Poverty Overview*. <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview>. (08.01.2025).
- Yıldırım, A. (2019). Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*. 1(1): 15-33.
- Yıldırım, S. (2017). Yoksulluk Kültürü Kapsamında Silah ve Namus Filminin Sosyolojik Analizi. *Anasay Dergisi*. Ağustos(1): 117-136.